

Kvinnligt inflytande i hanteringen av sexuellt våld i konflikt

En B-uppsats i freds- och konfliktvetenskapliga studier

Abstract

Since the adoption of resolution 1325 there has been an increased focus on womens inclusion in peace processes due to her substantial contribution, as well as a characterized notion of womens particular exposure to sexual violence. Thus making an implicit connection between womens participation and the response towards sexual violence in conflict. In this essay we will challenge the assumption of the correlation between womens influence and the coping of sexual violence, in the aftermath of an armed conflict. Furthermore, the essay is based on a significant understanding of the differentiation between womens *participation* and womens *influence*, where the first does not per se increase the likelihood of addressing sexual violence. This question will be studied through a comparative analysis between the male dominated peace process in The Democratic Republic of Congo (2003), and the gender positive peace processes in Liberia (2003).

Key words: Democratic Republic of Congo, Liberia, womens influence, sexual violence, resolution 1325,

Word count: 7069

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning 2

1. Introduktion 3

2. Teoretiskt Ramverk 4

2.1. Tidigare forskning 4

2.2. Inflytande - En fråga om att bli räknad eller att få räknas som kvinna 6

3. Forskningsdesign och metod 7

3.1 Metod 7

3.2 Studiens fall och avgränsningar 7

3.3. Begreppsdefinitioner 8

3.3.1. Definition på kvinnor i fredsprocess 8

3.3.2. Definition på kvinnligt inflytande i fredsprocess 9

3.3.3. Definition på sexuellt våld i konflikt 9

3.4. Operationalisering av variabler 10

3.4.1. Operationalisering av kvinnligt inflytande 10

3.4.2. Operationalisering av hanteringen av sexuellt våld i konflikt 11

4. Diskursanalys som mätinstrument 11

5. Material 12

6. Fallstudier 12

6.1.1 En kartläggning av det sexuella våldet i DRK 12

6.1.2 Det kvinnliga inflytande i DRK:s fredsprocess 14

6.2.1 En kartläggning av det sexuella våldet i Liberia 16

6.2.2 Det kvinnliga inflytande i Liberias fredsprocess 17

6.3 Diskursanalys av genderrelaterade referenser i SCFPA och CAPA 19

7. Analys 22

8. Slutsats 24

8. Referenslista 25

1. Introduktion

I ljuset av 1990-talets sexualiserade våldskatastrofer har hanteringen av sexuellt våld i konflikt beskrivit som vår tids största tystnad (Eriksson 2010:11). Således har behandlingen av sexualiserat våld i konflikt fått en betydande roll för fredens framtidskugga och ett allt större utrymme i fredsprocesser. I balansgången mellan rättvisa och försoning tycks övergångsrättvisa och *gender just peace* därför vara en förutsättning för hållbar fred (Björkdahl - Mannergren Selimovic 2013). Med denna insikt antog FN:s säkerhetsråd resolution 1325 (2000). Resolutionen erkänner kvinnors särskilda utsatthet i konflikt med tydliga referenser till sexualiserat våld, samt deras substantiella och normativa värde för fredsprocesser. Resolutionens nyckelpunkter kan med fördel härledas från §1, §8 och §10. Dessa uppmanar till ökad kvinnlig representation vid samtliga beslutsfattande- och implementeringsprocesser, samt en genomgående inkorporering av genderperspektiv som tillgodoser kvinnans erfarenheter och behov i anknytning till fredsprocess. Därigenom bekräftas länken mellan kvinnors aktörskap, internationell fred och hanteringen av sexuellt våld i krig (UN 2000). Sedan resolutionen antogs har andelen kvinnliga referenser i fredsavtal höjts med 16 procentenheter och utgör idag 27% (UN-Women^A). Kvinnans inklusion i fredsförhandling är dock fortfarande en omstridd fråga, som sällan ses som naturlig. Denna tendens speglas i kvinnans fortsatta underrepresentation vid förhandlingsbordet och ännu ses ingen jämställd fördelning (Diaz –Trojzman 2012: 22; Paffenholz et al. 2016: 18)

Enligt UN-Women estimeras 90% av krigsoffer vara civila, varav kvinnor utgör merparten av de sexuella våldsoffer. Detta till följd av kvinnors sociala underordning och rådande könshierarkier som gynnar maskulint och militariserat våld (UN-Women^B 2000; Sjoberg 2012). Tidigare har kvinnan och hennes erfarenheter förpassats till den privata sfären och tolkats i relation till det maskulina. Således har våldet mot kvinnor främst ansetts vara en bieffekt av väpnad konflikt, istället för att erkännas som en central fråga för fred och säkerhet (Eriksson 2010:11). Det är således av största vikt att fredsprocesser bryter tystnaden genom att adressera, undersöka och hantera det sexuella våldet i konflikter, för att på så vis uppnå en inkluderande fred som bejakar alla samhällets sfärer och erfarenheter. Diskussionen om graden av kvinnligt inflytande är i sin grund en fråga om att inkludera halva befolkningen med deras kompetens och erfarenhet. Därigenom nås normativa värden av legitimitet såväl

som tillvaratagandet av kvinnors substantiella bidrag för hållbar fred (Paffenholz et al. 2016; 5-6, 17-18).

I ljuset av det kvinnliga deltagandets omtvistade karaktär och det sexuella våldets historiska mörkläggnings kommer följande studie undersöka **om och hur kvinnligt inflytande har en positiv korrelation med hanteringen av sexuellt våld i fredsprocesser**. Detta kommer ske genom en komparativ studie mellan *The Comprehensive Accra Peace Agreement* (Liberia, 2003) respektive *The Sun City Final Peace Agreement* (Demokratiska Republiken Kongo (DRK), 2003). Genom denna feministiska granskning ämnas att problematisera hur hanteringen av sexuellt våld i konflikt åsidosätts i fredsförhandlingar, trots dess centrala roll för en hållbar fred.

2. Teoretiskt Ramverk

2.1. Tidigare forskning

Fram till 1990-talet dominerades den traditionella konfliktforskningen av en dikotom bild av krig respektive fred, där fred definierades som avsaknad av krig. En sådan definition är dock inte oproblematiserad, då dess minimalistiska karaktär har visat sig kontraproduktiv för en nyanserad bild av fredens kriterier. Freden har därför kommit att omdefinieras och tolkas i linje med Johan Galtungs positiva och negativa termer. Här karakteriseras *negativ fred* av avsaknaden av fysiskt våld medan *positiv fred* beskriver avsaknaden av strukturellt våld. Därmed har förtryckande samhällsstrukturer kommit att bli subjekt för feministisk forskning, i syfte att dekonstruera genderhierarkier och reproduktionen av köns kategorier, i strävan efter positiv fred (Sjoberg 2012). I förlängning har Laura Sjoberg belyst hur traditionell konfliktforskning tolkats av män för män, präglad av en fortsatt marginalisering av kvinnan. Således har konflikthantering definierats i maskulina och militariserade termer som avgränsats till den statliga sfären. Kvinnan har i sin tur beskrivits med diametralt motsatta attribut och har förknippats med nationen i behov av skydd (Sjoberg 2012:176-178). Genom en feministisk granskning expanderas den positiva fred till att inkludera samtliga köns kategorier och samhällssfärer. Det är således centralt för freden att kvinnors aktörskap och erfarenheter erkänns i den privata såväl som offentliga diskussionen (Sjoberg 2012:178-181).

Likt konfliktforskningens uppluckring ses ett pendelskift i synen på sexuellt våld i konflikt. Sexuellt våld har varit ett återkommande inslag i historien och använts som ett strategiskt vapen för att erodera hela samhällen och försvaga motståndarens folkgrupp, genom att besudla nationsbärarna och stigmatisera offren. Således har sexuellt våld närvarat i stor utsträckning i samband med folkmord och etnisk rensning. Tidigare tenderade hanteringen av sexuellt våld att mörkläggas till fördel för en negativ fred. Detta då sexualiserat våld i krig ansågs vara ett oundvikligt utfall av biologiska drifter i kombination med avsaknaden av institutioner och infrastruktur. Den feministiska forskningen pekar i kontrast på patriarkatet och våldets förankring till konflikt förklaras på bakgrund av mannens makt och dominans över kvinnan. Likaså verkar militarism och hypermaskulinitet korrelera med ett stigande sexuellt våld, där våldströskeln ökar i takt med genusbaserade orättvisor. Därigenom har våld mot kvinnor normaliseras samt legitimeras. Konflikter har därför kunnat fortgå i det privata, genom våld i hemmet och nära relationer, såväl innan, under och efter konflikters avslut (DeLargy 2013:60-65).

I samma linje har Annika Björkdahl och Johanna Mannergren Selimovic bidragit med en fördjupad insikt om *gender just peace*. Behovet av ett genderperspektiv aktualiseras genom rådande orättvisor i Forna Jugoslavien, med avseende på aktörers ansvarstagande, erkännande och tillgång till reparationer. Det bristande ansvarstagande är tvådelat. Dels avskrivs kvinnans ansvar och aktörskap, när hon skildras som ett statiskt offer och hennes tillvaro blir därmed begränsad. Vidare präglas det post-konfliktuella samhället av en ansvarsfrihet för sexuella förövare, och kvinnan exkluderas således från rättskipandeprocesser och möjlighet till försoning. Detta reflekteras vidare i ett bristande erkännande av kvinnans roll i konflikt och fred. Här kan försonings- och sanningskommissioner verka givande för kvinnans erkännande i skapandet av nationens narrativ. Slutligen får dessa orättvisor betydelse för kvinnans möjlighet till reparation efter kriget. Dessa ter sig avgörande för att lyfta kvinnor från post-konfliktuell fattigdom och ta plats i samhället (Björkdahl - Mannergren Selimovic 2013: 201-207). Genom att konfrontera dessa orättvisor avses att inkludera samtliga erfarenheter, narrativ och gender dimensioner för att omkullkasta rådande genushierarkier och därigenom uppnå en *gender just peace* som lyfter *hela* samhället (Björkdahl - Mannergren Selimovic 2013).

2.2. Inflytande - En fråga om att *bli räknad* eller att *få räknas* som kvinna

Med bakgrund i ökat fokus på kvinnlig inklusion i den internationella arenan, ämnar vi att undersöka om och hur det kvinnliga inflytandet korrelerar med hanteringen av sexuellt våld i konflikt. Studien kommer således att ta avstamp i tesen om *broadening participation* där kvinnligt inflytande sker genom inklusion. Således erkänns kvinnan för sina substantiella bidrag i fredsprocesser. Här ses även ett positivt samband mellan ett ökat kvinnligt inflytande och antalet undertecknade och implementerade fredsavtal, vilket sammanfaller med UN-Womens statistik om ökad sannolikhet för långvariga fredsavtal och hållbar fred i relation till kvinnlig inklusion i fredsprocessen. Teorin belyser främst nyansskillnaden mellan *deltagande* och *inflytande*. Detta kan förstås som en fråga om att *bli räknad* eller att *få räknas* som kvinna i fredsprocess, där det förstnämnda inte *per se* innebär ökad sannolikhet för kvalitativ fred (Paffenholz et al 2016: 5-6; UN-Women^A).

I samband definieras olika sfärer på horisontell såväl som vertikal nivå, i vilka kvinnan kan åtnjuta inflytande genom inklusion. Möjlighet till inflytande påverkas av flera faktorer som tillsammans speglar en rådande genusstruktur. Detta avgör under vilka förutsättningar kvinnors politiska deltagande sker, med avseende på kapacitet och kompetens. Inledningsvis är gendermedvetenhet i förhandlingsproceduren avgörande för vilka kriterier som ligger till grund för, när och hur aktörer inkluderas, vilka intressen som representeras och hur beslutsfattandeprocesser genomförs. Detta avgör vilka aktörer och narrativ som tilldelas legitimt anspråk på dåtida historia, nutida position och framtida makt (Mannergren Selimovic 2013: 235; Paffenholz et al. 2016: 6-9). Genom tidig och varaktig inklusion har kvinnor således större möjlighet att utforma fredens procedur kontinuerligt. Vidare har kvinnors inflytningspotential visat sig starkare genom koalitionsbildning, då dessa överbygger partipolitiska skillnader till fördel för genderrelaterade ärenden (Paffenholz et al. 2016: 30, 42). Vad avser inofficiella fredsbidrag utanför förhandlingsrummet är kvinnorna beroende av socioekonomiska resurser och effektiv kanalisering för att nå inflytande. Här har framläggandet av gemensamma policydokument visat sig effektiva. Sammantaget har kvinnornas inflytande visat sig mest framgångsrikt när det berör realpolitiska och konkreta fredsinitiativ (Paffenholz et al. 2016: 8-9, 45).

Tidigare har kvinnligt inflytande bidragit till att frambringa vapenvilor och påbörjandet av fredsförhandlingar, med krav om ökad kvinnlig representation i den politiska

strukturen samt inkorporeringen av gendermedvetenhet i den politiska sfären. Kvinnor har likaledes gjort upp med genderbaserat våld genom krav på deliberativa försoning- och sanningskommissioner samt drivit DDR-program för rehabilitering av krigsdrabbade individer. Kvinnors framgång inom fredsprocesser ter sig således statistiskt signifikant (Paffenholz et al 2016: 10, 22, 25).

3. Forskningsdesign och metod

3.1 Metod

Vi har valt att använda oss utav en komparativ fallstudie mellan fredsavtalen i Liberia (2003) och Demokratiska Republiken Kongo (DRK, (2003)) för att undersöka i vilken utsträckning avtalen hanterar sexuellt våld. Detta kommer sedan analyseras i relation till graden av kvinnligt inflytande som funnits i respektive fredsprocess, i officiella och inofficiella forum samt i relation till det sexuella våldets närvaro och hantering efter konflikten.

Vi har valt att fokusera på två fall för att kunna studera dessa djupgående. Vi är medvetna om att det finns en risk för att dessa kan vara undantagsfall som inte kan frambringa generella antaganden. Däremot visar de på representativa tendenser på hanteringen av sexuellt våld, kvinnligt inflytande och kopplingen däremellan. Denna problematik speglar tidigare forskningstrender som gjort sig skyldiga till antagandet om att kvinnans inflytande *de facto* innebär en konstruktiv hantering av sexuellt våld (Paffenholz et al. 2016). Detta antagandet har lämnat ett kunskapsgap efter sig som än behöver utforskas. Med övertygelsen om att fredsavtal som erhåller ett centralt genderperspektiv uppnår en mer stabil och jämlik fred, ämnar vi att finna en korrelation mellan kvinnligt inflytande i fredsprocesser och hanteringen av sexuellt våld. Vi är medvetna om fredsprocessers sårbara och kontextberoende natur, där flertalet faktorer påverkar dess utfall. Här menar vi att erkännandet av halva befolkningen är av stor relevans för kvalitativ fred.

3.2 Studiens fall och avgränsningar

Fallstudierna har valts på bakgrund av deras differentierade framgång. Sedan fredsavtalets undertecknande 2003 har Libera kommit att utmärka sig för sin aktiva inkorporering av resolution 1325 och uppmärksammandet av kvinnan och hennes inflytande. I kontrast står

DRK, som exkluderat ett genderperspektiv och tenderat att återfalla i konflikt efter ratificeringen av fredsavtalet 2003. Således tycks gendermedvetenhet vara skillnaden mellan de två fall och gör sig därför mycket intressant att studera. Emellertid kan snarlika tendenser utläsas i fallen. Båda har präglats av två på varandra följande krig som kännetecknats av etniska dimensioner och ett närvarande sexuellt våld. Likaså utspelar sig konflikterna i en nära samtid och i geografiskt närliggande område.

Med utgångspunkt i det sexuella våldets närvaro i respektive konflikt, kommer det kvinnliga inflytandet undersökas under en sexårig period mellan åren 2000-2006, med utgångspunkt i vardera fredsavtal. Motiveringen till den sexåriga period är tidens betydelserika innebörd för fredens etablering. Inledningsvis antogs resolution 1325 (2000) och har varit det rådande juridiska ramverket för inkorporeringen av kvinnan och sexuellt våld i båda avtal. Det är med bakgrund i denna som vi kommer analysera och förstå den samtida genderdiskurs. Tiden efter fredsavtalen präglades av större fredsincitament där Liberia insatte en kvinnlig president 2006 och DRK antog en ny konstitution 2006 till följd av folkomröstningen året dessförinnan.

Beakta att en implicit avgränsning görs i vårt antagande om att det kvinnliga inflytande inverkar på hanteringen av sexuellt våld. Vi är medvetna om att det därmed förs en koppling mellan dessa två, vilket riskerar att förknippa det sexuella offerskapet som enbart kvinnligt och därmed frånta kvinnan hennes aktörskap (Björkdahl - Mannergren Selimovic 2013). Att avgränsa sexuella krigsbrott till en kvinnofråga är därför inte oproblematiskt och riskerar att dölja andra sexuella våldsoffer. Genom vår kartläggning av det sexuella våldet i respektive konflikt ämnar vi dock att belysa kvinnors *särskilda* utsatthet, för att därigenom undersöka om det kvinnliga inflytandet aktivt tar denna aspekt i beaktning.

3.3. Begreppsdefinitioner

3.3.1. Definition på kvinnor i fredsprocess

Följande studie kommer definiera 'kvinna' som individer och grupper vilka definierar sig enligt feminint pronomen. Dessa organiserar sig genom frivilliga grupper, nätverk, eller koalitioner och verkar parallellt med andra aktörer i samhället på låg såväl som hög nivå (Paffenholz et al. 2016:14). Det kvinnliga deltagande kommer tolkas i termer av de individer eller grupper som oberoende av inklusion eller exklusion i den offentliga fredsförhandling,

tar del av fredsprocessen genom en av de tre inklusionstyper för inflytande (Paffenholz et al. 2016:13).

3.3.2. Definition på kvinnligt inflytande i fredsprocess

Enligt Paffenholz et al:s termer definieras inflytande som förmågan att framgångsrikt driva sin agenda före, under och efter fredsprocessen. Detta kan ske i relation till den politiska dagordningen genom att (1) lyfta nya/andra frågor för förhandling och implementering (2) påverka fredsavtalets angelägenheter, (3) ta del av implementering på varierande nivåer, (4) ställa krav om påbörjandet, återupptagandet eller avslutandet av förhandling (Paffenholz et al. 2016: 16).

3.3.3. Definition på sexuellt våld i konflikt

Konflikt råder när det förekommer minst 25 krigsrelaterade dödsfall per kalenderår (UDPCR). På bakgrund av detta kommer följande begreppsförståelse anamma definitioner av sexuellt våld i konflikt enligt Romstadgan (1998), UN-Women och The World Health Organization (WHO). Sexuella våldshandlingar definieras således som allt våld av psykologisk eller fysisk karaktär som anspelar på sex eller sexualitet, och som riktas mot en eller flera individer mot deras vilja och utan samtycke. Detta innefattar både påtvingande såväl som framtvingande av sexuella handlingar, genom våld eller fruktan för samt hot om våld, frihetsberövande, psykologiskt eller strukturellt förtryck, samt maktmissbruk, eller andra metoder som gör individen eller gruppen oförmögna att ge genuint samtycke (Andersson 2012). Här innefattas våldtäkt, sexuellt slaveri, påtvingad prostitution, påtvingad havandeskap, sterilisering eller annan form av sexuellt våld av motsvarande karaktär (Romstadgan 1998). I förlängning argumenterar Andersson (2012) för att sexuellt våld även innefattar övergrepp av trafficking, olämpliga medicinska undersökningar och opassande kroppsvisitering. Således breddas förståelsen av sexuellt våld till flera varianter av övergrepp, förnedring eller trakasserier. Termen bör därför tolkas som ett paraplybegrepp för samtliga tvingande handlingar av sexuell karaktär (ibid). Slutligen fastställs sexuellt våld, enligt definitionen i Romstadgan 1998 artikel 7:1-2, som brott mot mänskligheten samt en överträdelse av Genèvekonventionen och utgör således en krigsförbrytelse (Romstadgan 1998).

3.4. Operationalisering av variabler

Vi utgår från att hanteringen av sexuellt våld beror på graden av kvinnligt inflytande. Således är hanteringen av sexuellt våld i konflikt vår beroende variabel och graden av kvinnligt inflytande vår oberoende variabel. Operationaliseringen av dessa variabler kommer ske genom litteraturstudier och statistik på antalet kvinnligt deltagande aktörer, med avseende på hur de influerat fredsprocessen i Liberia respektive DRK.

3.4.1. Operationalisering av kvinnligt inflytande

Det kvinnliga inflytande kommer analyseras med avseende på dess korrelation med fredsförhandlingarnas utfall på officiell samt inofficiell nivå, gällande sexuellt våld i konflikten. Då inflytande är en form av maktbruk ter det sig ofördelaktigt att mäta genom dikotoma eller absoluta kriterier. Bedömningen av inflytandet kommer således vara en subjektiv tolkning i linje med Paffenholz et als. kriterier för svagt och starkt inflytande. Svagt inflytande anses råda när kvinnor i mycket begränsad grad tillåts driva sin agenda och därför endast uppnår enstaka målsättningar. I kontrast anses ett starkt inflytande råda om kvinnan har stort utrymme att driva sin agenda och framgångsrikt bedriver denna på flera nivåer. Kvinnans inflytande kommer således bedömas på både deras inofficiella och officiella initiativ, såväl som deras förmåga att påverka fredsavtalets innehåll med avseende på hanteringen av sexuellt våld under konflikten. Beakta att denna graduella skala tillåter att studera sådant som inte kan räknas, likställas eller ter sig kontextuellt beroende (Paffenholz et al. 2016:12-13, 17).

Följaktligen kommer inflytandet undersökas genom ett begränsat urval av inklusionstyper som anses särskilt relevanta för Liberia respektive DRK. Dessa typer är följande: Inklusion och inflytande genom (1) direkt representation, (2) observatörstatus, (3) opinionsbildning och inofficiella diskussionsforum. Med direkt representation vid förhandlingsbordet avses det numerära kvinnliga deltagandet likt förhandlare, medlare och undertecknare. Direkt representation avses även vid inrättandet av övergångsregering eller utformandet av ny konstitution, vilken inkluderar kvinnlig representation (Paffenholz et al. 2016: 6, 28).

Observatörstatus avser de individer som bevittnar undertecknandet av fredsavtalet. De har sällan en officiell roll därutöver och därmed inget direkt inflytande. Genom deras närvaro

vid förhandlingarna intar de dock en funktion likt Foucaults panoptikum samt en inofficiell rådgivande funktion. Denna typ av inklusion har brukats vid flera tillfällen, för att ge kvinnan möjlighet till inflytande och därigenom erkänna och legitimera hennes tidigare arbete för freden (Paffenholz et al. 2016: 30; Foucault [1987] 2009: 53-57).

Inflytande genom opinionsbildning och inofficiella diskussionsforum har främst en organisatorisk och kunskapsproducerande funktion på gräsrotsnivå. Detta präglas av gränsöverskridande *work shops*, massprotester, kampanjer och folkrörelser i förmån för etablerandet av fredsavtal och aktiv inkorporering av kvinnans tidigare erfarenheter och framtida rättigheter. Vidare innehar diskussionsforum även en deliberativ och rådgivande funktion för att identifiera centrala angelägenheter för freden. I relation till inflytandebegreppet är det i denna kategori som kvinnan har störst möjlighet att framgångsrikt driva sin agenda. Här får kvinnans numerära representation en betydande roll för vilka krav som kan ställas på fredens innehåll (Paffenholz et al. 2016: 31-35).

3.4.2. Operationalisering av hanteringen av sexuellt våld i konflikt

Den oberoende variabeln: Det sexuella våldets hantering, undersöks genom litteraturstudier samt rådande statistik. Vidare kommer vi utföra en kvantitativ diskursanalys på respektive fredsavtal, för att se hur frekvent följande ord benämns (beakta att orden gör sig gällande på engelska i undersökningen): *Women/an, men, sex* (med avseende på sexuellt våld), *rape, violence*. Samtliga kommer tolkas i relation till kontext. Valet för en diskursanalys grundar sig i dess förmåga att spegla generella samhällstendenser samt ge insikt i fredsprocessens viktning av sexuellt våld och kvinnans erkännande. Därigenom ämnar vi att undersöka huruvida korrelationen mellan kvinnligt inflytande och hanteringen av sexuellt våld råder.

4. Diskursanalys som mätinstrument

Enligt poststrukturell teori erhåller samtliga språkdiskurser en subtil maktposition genom en ständig kategorisering av verkligheten. Således är hanteringen och benämningen av kvinnors inflytande respektive konflikters sexualiserade våld, en central dimension för hur dessa kategoriseras och viktas i fredsprocessen (Badersten - Gustavsson 2015:118-122). Ur feministisk förståelse är det således samma kunskapsproduktion som formar och befäster

genushierarkier (Stolt 2010: 97) Det är med bakgrund i denna poststrukturella feminism som vår komparativa studie kommer utgå.

5. Material

Vår uppsats tar företrädevis avstamp i respektive konflikters fredsavtal: *The Comprehensive Accra Peace Agreement of Liberia 2003* och *The Sun City Final Peace Agreement of DRC 2003*. Vidare kommer Liberias försoning och sanningskommission samt statistik från UCDP och Council on Foreign Relations (CFR) ligga till grund för den sexuella våldsstatistiken och dess hantering. Följaktligen kommer Paffenholz et al:s forskning för UN-Women om kvinnligt inflytande vara ramverk för studien. Arbetet kommer understödjas av litterära studier gällande förhandlings - och implementeringsprocessen i syfte att fördjupa förståelsen för respektive lands inkudering av kvinnor samt hantering av sexuellt våld. Slutligen verkar FN resolution 1325 som måttstock för den dåvarande förståelsen av sexuellt våld och kvinnligt deltagande i fredsprocesser.

Observera att vi är medvetna om att det råder flera sekundära källor, vilket varit en arbetsekonomisk förutsättning som vi hanterat genom att kontinuerligt bakgrundsgranskat dem med kritiska ögon. Använda källor kan således anses pålitliga då de innehar hög vetenskaplig reliabilitet och verkar som referensram för flertalet internationellt erkända organ, inklusive FN och Liberias samt DRK:s regering.

6. Fallstudier

6.1.1 En kartläggning av det sexuella våldet i DRK

I kölvattnet av den afrikanska självständighetsvågen under 1960-talet, utropade Zaire sig självständigt från kolonialmakten Belgien. Följande decennier var präglade av sociala oroligheter och systematiskt förtryck från president Mobutu Sese Seko. Efter mycket oro och missnöje bröt revolution ut 1996 i östra delarna av landet (McGreal 2008; Globalis). Året därefter störtades Mobutu med stöd från Rwandas armé. Laurent-Désiré Kabila utropades till president och landet döptes om till dess förra kolonialnamn: Den Demokratiska Republiken Kongo (hädanefter DRK). Kabila ökade de sociala klyftorna genom rasistisk retorik mot tutsi-folket, vilket resulterade i förlorandet av allierade och ytterligare oroligheter i landet.

Detta ledde till att ytterligare ett krig blossade upp 1998 med startskott i de östra delarna av DRK, med stöd från rwandiska och ugandiska trupper. Kriget kom att kallas det Afrikanska världskriget. Med stöd från grannländer lyckades regeringstrupper pressa tillbaka upproret. 1999 i Lusaka, Zambia påbörjades försök till ett fredsavtal. Det visade sig dock gagnlöst då parterna i konflikten tog upp stridandet kort efter fredens ratificering. Det var först med *The Sun City Final Peace Agreement* (2003) som ett hållbart fredsavtal undertecknades (UCDPA; Globalis; Utrikespolitiska Institutet 2016). I efterverkan av konflikten tillsattes en övergångsregering och konstitution för att återställa och återuppbygga landet. 2005 Hölls det första demokratiska valet på flera decennier, vilket resulterade i ett referendum som banade väg för presidentval och en ny konstitution året efter. 2006 tillsattes Joseph Kabila som president i landet och den nya konstitutionen blev gällande (BBC 2017; UN News Center).

I samband med den våldsamma konflikten myntades begreppet 'sexuell terrorism' på bakgrund av det systematiska användandet av sexuellt våld i konflikten. Följaktligen benämndes DRK av FN:s dåvarande representant för sexuellt våld i konflikter Margot Wallström som 'the rape capital of the world' (Inclusive Peace & Transition Initiative 2017: 11). DRK utgör ett skräckexempel på hur sexuellt våld närvarat vid väpnad konflikt. Här användes sexualitet som ett politiskt verktyg för att bryta ner samhällsstrukturer och folkgrupper, genom tvångsgraviditeter, aborterande av barn genom penetrativ våldtäkt, och andra former av sexuellt våld. Vidare visar en undersökning utförd av UNICEF på kvinnor och barns särskilda utsatthet i relation till det sexuella våldet i konflikten. Under kriget beräknas 18-40% av kvinnor och flickor att ha utsatts för sexuellt våld (UNICEF 2014). Det statistiska spannet visar på ett stort mörkertal och dess osäkerhet. I endast staden Kivu ska över 100 000 kvinnor ha utsatts för sexuellt våld. Vidare etablerades inget vittnesskydd för de kvinnor som anmälde sexuella våldsbrott. Konsekvensen därav blev ett dubbelt offerskap genom hämndvåldtäkter och liknande (Bastrik et.al 2007:4; Lent Hirsch - Wolfe 2012).

Det sexuella våldets utsträckning och grymheter slutade inte efter fredsavtalets signering. Peterman et al. intervjuade drygt 3000 kongolesiska kvinnor under 2006-2007 om deras erfarenheter av våld i hemmet och sexuellt våld. Man beräknade att mellan 1.69 och 1.80 miljoner kvinnor våldtagits någon gång i sitt liv. Vidare beräknades drygt 3 miljoner kvinnor ha utsatts för sexuellt våld av en partner. Det sexuella våldet förekom i flera

skepnader genom exempelvis: gruppvåldtäkter, kidnappning med syftet att bli sexuell slav, tvångsdeltagande av familjemedlemmar i våldtäkten, köns mutilationer med knivar, eldvapen och andra föremål. Studien visar således på magnituden av det sexuella våldet i landet. Vidare beräknas ca 1150 kvinnor våldtas varje dag i DRK, alltså 48 kvinnor varje timma, respektive 4 kvinnor var femte minut (Peterman et al. 2011). Det systematiska användandet av sexuellt våld kom att spilla över från endast stridande aktörer. Även internationella medverkare kom att utöva sexuella övergrepp i konfliktens kölvatten. FN-missionen MONUC:s trupper och hjälparbetare utsatte landets befolkning för sexuella övergrepp, något som FN:s dåvarande generalsekreterare Kofi Annan erkände och fördömde i ett uttalande några år senare (Kippenberg 2005; Lent Hirsch - Wolfe 2012).

6.1.2 Det kvinnliga inflytande i DRK:s fredsprocess

Kvinnligt deltagande i DRK:s fredsprocess gick inte oproblematiserat eller odiskuterat. Aktörer i processerna försökte aktivt stänga ute kvinnor ur fredsförhandlingarna, med motiveringen att freden inte var kvinnans. Vidare menade man att krig och fred endast var en manlig affär och därmed skulle fredsförhandlingarna vara exklusivt manliga. I förlängning menade man att kvinnor skulle exkluderas på basis att de inte deltagit i politiken, på varken lokal eller nationell nivå innan konflikten bröt ut, och skulle därmed inte göra det efter konfliktens avslut (De Alwis et al. 2013:174). Exkluderandet av kvinnor i fredsförhandlingarna misslyckades dock. Efter påtryckningar från FN och internationella medlare kom kvinnor att delta i förhandlingarna genom direkt representation. Kvinnor kom att utgöra 12 procent av förhandlarna i fredsprocessen. Av totalt 340 förhandlare var 40 stycken kvinnor. Dock ska det sägas att många av kvinnorna som kom att delta i fredsförhandlingarna valdes på bakgrund av deras politiskt strategiska tillhörighet (CFR^A). Vidare startades *workshops* upp för att förbereda kvinnor inför fredsförhandlingarna. De hade som mål att utbilda kvinnor i problemlösning inför förhandlingarna. UN-Women och lokala NGO:s så som Femmes Africa Solidarité (FAS) startade projektet. De lyckades utbilda 64 kvinnor till förhandlingarna med fokus på reformer inom genderförhållandena i landet. *Workshopsen* kom att fungera som ett inofficiellt diskussionsforum för kvinnor och fredsförhandlingarna (Paffenholz et al. 2016:42).

Det relativt låga kvinnliga deltagandet i fredsprocessen innebar inte att kvinnor inte spelade en vital roll för avtalets utformning. Under svåra förhandlingar och hot om avbrott på grund av oenigheter, skapade kvinnliga deltagare en mänsklig kedja framför förhandlingsrummets utgångar för att tvinga fram en överensstämmelse och signering. De kvinnliga förhandlarna kom att ha, i enlighet med Paffenholz et al:s forskning, ett stort inflytande över slutskedet av fredsprocessen (CFR^A). Vidare drev den liberianska fredskämpen Ellen Johnson Sirleaf (sedan Liberias president) i en humanitär, social och kulturell organisation som jobbade för att instifta en observatör för mänskliga rättigheter i landet (ibid.). Det kvinnliga deltagandet i fredsprocessen kom att vara enat, då kvinnor från konfliktens olika parter samlades och arbetade fram en gemensam plan för kvinnor över hela landet. Deras ansträngningar kom att resultera i ett gemensamt dokument (The Nairobi Declaration and Plan of Action). Detta representerade krav och mål från alla kongolesiska kvinnor, exempelvis krav på att kvinnor skulle utgöra 30% av ledamöterna i det nystiftade parlamentet. Detta misslyckades i både övergångsparlamentet och efterföljande regeringen 2006. Motionen till fredsförhandlarna kom att ha stort inflytande i den 'kvinnliga sfären' i fredsavtalet. De kom dock att inneha ett svagt inflytande i implementeringen av avtalet då 'kvinnofrågor' inte prioriterades (Paffenholtz et al. 2016: 43).

FAS har under konflikten, fredsförhandlingarna och fredsimpliceringen verkat som en NGO i syfte att undervisa och stärka kvinnors roll i det kongolesiska samhället. Organisationen grundades 1996 av kvinnliga jurister, akademiker och entreprenörer och har sedan dess kämpat för kvinnors rättigheter i landet. Som tidigare nämnt var de närvarande vid dem *workshops* som sattes upp inför fredsförhandlingarna. Genom opinionsbildning strävades FAS efter inkludering och kvinnans ledarroll på alla samhällsnivåer, dels i konflikter men även i det post-konfliktuella samhället. Vidare arbetade FAS för inkluderingen av kvinnor över hela den afrikanska kontinenten (UN Volunteers; UNESCO). Likaså arbetade kvinnor kontinuerligt under fredsförhandlingen som en medlande länk mellan DRK:s befolkning och fredsförhandlarna. Dels i syfte att underrätta befolkningen om förhandlingarna men även för att hålla fredsförhandlarna till svars för befolkningen. Kvinnor var med andra ord länken mellan gräsrotsnivån och de beslutsfattande organen (CFR^A).

Kvinnors officiella roll under DRK:s fredsprocess

6.2.1 En kartläggning av det sexuella våldet i Liberia

Med *The Comprehensive Accra Peace Agreement* bröts en 14-årig strid om statsmakten i Liberia (1989-1997 och 1999- 2003). Konflikten utkämpades längs etniska linjer med bakgrund i den interna kolonialismen, som utspelades genom åter-integrationen av frigjorda amerikanska slavar under tidigt 1800-tal. Detta innebar ett strukturellt försprång för amerikan-liberianerna medan ursprungsbefolkningen intog en sekundär medborgarroll. 1980 utlöste spänningarna en våldsamt militär statskupp och 1989 -1990 gick Liberias första inbördeskrig av stapeln. De stridande parter utgjordes främst av Doe-regimen och Liberias Nationella Patriotiska Front (NPFL). Arméerna splittrades successivt längs etniska linjer och 1990 föll Doe-regimen. Trots internationella försök till stabilisering och inrättande av fredsbevarande styrkor, fortsatte konflikten och allt fler utbrytargrupper tog till vapen för att försvara sina territorium. Under denna period var NPFL, United Liberian Movement for Democracy (ULIMO) och Armed Forces of Liberia (AFL) de centrala aktörerna. 1995 Slöts freden och NPFL:s ledare Charles Taylor intog presidentskapet 1997. 1999 Befann landet sig återigen i en storskalig konflikt, till följd av aggressioner från rebellgruppen Liberians United for Reconciliation and Democracy (LURD). Konflikten kom successivt att destabilisera grannländerna, vilket väckte internationell uppmärksamhet i form av sanktioner från FN:s säkerhetsråd och Movement for Democracy in Liberia (MODEL) involverades i striderna. Den militärpolitiska situationen tvingade till slut fram Taylors avgång 2003 och en vecka senare slöts CAPA mellan konfliktens huvudaktörer. Följdaktligen närvarade FN med UNMIL-missionen i syfte att säkra fredsavtalet, en övergångsregering tillsattes och ett nytt val utlystes 2006 (IFK 2013; UCDP^B).

Konflikten karaktäriserades av djup segregation och civil brutalitet, där brott mot mänskliga rättigheter och sexuellt våld i form av våldtäkt, sexslaveri, tvångsäktenskap och tvångsarbete var återkommande inslag (Scully et al. 2013). Under konflikten miste drygt 250.000 människor livet och 75% av befolkningen estimeras att ha utsatts för sexuellt våld, varav 40.000 kvinnor varit offer för våldtäkt (Scully et al. 2013; UN). I samband med Liberias sannings- och försoningskommission var sexuellt våld det tredje mest förekommande våldsbrott (8%) under konflikten, varav kvinnor utgjorde 90,8% av offren (Scully et al. 2013; Cibelli et al. 2009:11). I samband med hanteringen av sexuellt våld rekommenderade kommissionen reparation och rehabilitering genom att inrätta specialiserade kvinnokliniker samt tillhandahålla kostnadsfri utbildning och sjukvård, för alla de som drabbats av sexuellt våld. Vidare presenterar kommissionen en utförlig lista på de förövare som bör ställas inför rätta, till följd av deras grova brott mot mänskligheten (RL 2009: 37, 349- 350, 331-342).

I en undersökning gällande åren 1989-1994, intervjuades 205 kvinnor i åldern 15-79 i huvudstaden Monrovia. Här angav 49% att de utsatts för minst en våldshandling av en kombattant; 17% angav att de blivit misshandlade eller övervakats i samband med frihetsberövande; 32% angav att de utsatts för kroppsvisitering en eller flera gånger; 15% angav att de utsatts för våldtäkt, försök till våldtäkt eller annan påtvingad sexuell handling en eller flera gånger (Swiss et al. 1998). Studien fastlade även konfliktens etniska dimension då kvinnor tillhörande specifika etniska grupper var mer utsatta för sexuellt våld. Flertalet studier från WHO och Amnesty visar på liknande tendenser genom hela konfliktens gång. Sexuellt våld har sedan fredsavtalets slöts fortsättningsvis varit det mest rapporterade brottet i Libera (Scully et al. 2013).

6.2.2 Det kvinnliga inflytande i Liberias fredsprocess

The Comprehensive Accra Peace Agreement (CAPA) mellan regeringen i Liberia, LURD och MODEL 2003 har uppmärksamats för sin starka genusmedvetenhet och inkorporering av FN resolution 1325 (2000) genom FN-missionen UNMIL (UN 2003). Detta har dock begränsats med avseende på kvinnans direkta representation vid förhandlingsbordet, då inga kvinnliga medlare eller förhandlare involverades. Likaså utgjordes samtliga signaturer av manliga parter (CFR^B). Däremot inkluderades kvinnorna i samband med inrättandet av

övergångsregeringen. Här inkorporerades ett grundläggande genderperspektiv för de beslutfattande organ. Som en del av civilsamhället ingick även kvinnoorganisationer i regeringen (Paffenholz et al. 2016: 28). Vad vidare avser kvinnornas inflytande i de officiella förhandlingar, intog de en större roll som observatörer och representerade 17% av vittnena vid undertecknandet av fredsavtalet (CFR^B). Här inkluderades även kvinnoorganisationen The Mano River Women's Peace Network (MARWOPNET) som observatör, vilken kom att kanalisera ett starkt kvinnligt inflytande med stöd från Women in Peacebuilding Network (WIPNET) (Paffenholz et al. 2016:31, 44, 36). Kvinnoorganisationernas starka inflytande kom även att främja skapandet av det inofficiella policy dokumentet (Golden Tulip Declaration), vilken ställde krav på en ökad jämställd förhandling och implementering. Detta medverkade i förlängning till inrättandet av The Ministry of Gender and Development samt Liberias försoning- och sanningskommission (Paffenholz et al. 2016: 45; CAPA 2003).

Vidare fick de liberianska kvinnorna starkast inflytande genom opinionsbildning och inofficiella diskussionsforum, till följd av drivande kvinnoorganisationer. Således har fredsprocessen präglats av ett aktivt civilsamhälle där kvinnor varit tongivande för de samtal som kom att föras i det officiella rummet (CFR^B). Här utmärker aktivisterna och politikerna Leymah Gbowee, Ellen Johnson Sirleaf och Tawakkol Karman sig för sina fredsinsatser med avseende på kvinnans deltagande som central för fred och säkerhet, för vilket de senare mottog Nobels Fredspris 2011. Kvinnorna engagerade sig även i WIPNET:s gränsöverskridande arbete för ökat kvinnligt inflytande genom dess organisering av fredliga demonstrationer, kampanjer och dylikt (Rashed 2013; CFR^B). Genom hela fredsprocessen ägnade WIPNET sig åt starka påtryck för genomförandet av fredsavtalet och deras fysiska närvaro blev avgörandet för att samla de stridande parterna i en förhandling. Inför fredsavtalets signering kom organisationen att pressa förhandlingen ytterligare, genom en fysisk blockering av förhandlingsrummets utgångar fram tills dess att CAPA signerades. Efter fredsavtalets signering flyttades WIPNET:s fokus till fredsimpementeringen. Genom *workshops* engagerade de civilsamhället i fredsprocessen och kom successivt att inta en inofficiell roll som fredsobservatörer. Deras bidrag blev även märkbart i samband med kvinnornas representation i det demokratiska valet 2006. Genom deras kampanjer uppmanades kvinnor till att rösta. Organisationen bistod även med transport till och från

vallokaler, vilket innebar att ytterligare 7400 kvinnor kunde registrera sig inför valet (Bekoe – Parajon 2007; CFR^B).

I samband med fredskonsolideringen kom MARWOPNET att stärka kvinnors roll i samhället. Genom att erbjuda utbildning och arbetsmöjligheter, integrerades kvinnor i samhällsekonomin och således bidrog MARWOPNET till en förbättrad jämställdhet i det post-konfliktuella Liberia. MARWOPNET har även verkat som juridiskt stöd genom *The Association of Female Lawyers of Liberia (AFELL)* för att skydda kvinnor och barn som utsatts för (sexuella)våldsbrott och ställa deras förövare inför rätta (Bekoe – Parajon 2007). Genom kvinnornas omutliga engagemang förmådde de att återställa samhällets tilltro till den politiska processen samt stärka kvinnans position i samhället. Detta kan delvis förklara de samhällstendenser som möjliggjorde presidentskapet för Ellen Johnson Sirleaf 2006. WIPNET har likaså visat hur kvinnor kan vara maktfulla aktörer i fredsprocess och inneha en bärande roll för dess hållbarhet (CFR^B).

Kvinnors officiella roll under Liberias fredsprocess

6.3 Diskursanalys av genderrelaterade referenser i SCFPA och CAPA

I en komparativ diskursanalys mellan Sun City Final Peace Agreement (SCFPA, 2003) och The Comprehensive Accra Peace Agreement (CAPA, 2003) har frekvensen av centrala genderrelaterade begrepp beräknats för att därigenom undersöka viktningen av kvinnor med avseende på sexualiserat våld.

SCFPA erhåller relativt omfattande referenser till det kvinnliga pronomen där *woman/women* (eng. kvinnor) benämns på 14 sidor och nämns totalt 33 gånger i fredsfördraget. I

kontrast har det manliga pronomen inte behandlats i samma utsträckning och *men* (eng. män) finns endast skrivet på tre sidor och tre gånger i fördraget (SCFPA 2003). På samma vis har förekomsten av kvinnliga och manliga referenser beräknats i CAPA, och speglar något annorlunda villkor, då det råder en relativt jämnare fördelning mellan de manliga och kvinnliga pronomen. Här har *women/woman* (eng. kvinna) hänvisats till på fyra sidor och vid fem olika tillfällen medan *men* (eng. män) benämns på totalt två sidor vid två tillfällen. Beakta att samtliga hänvisningar till det manliga pronomen nämns i samband med kvinnan “*men and women*” som en referens till civilbefolkningen (CAPA 2003). Sammantaget ses en varierande viktning av pronomen i respektive avtal, där SCFPA nämner kvinnan avsevärt fler gånger än CAPA. Relationen mellan det manliga och kvinnliga pronomen visar att kvinnan tilldelats större utrymme i båda avtal, om än i större grad i SCFPA (2003).

Vad avser de genderrelaterade referenserna råder även en differentierad fördelning av dessa mellan SCFPA och CAPA. Det kongolesiska avtalet hänvisar till sexuellt våld på tre sidor vid tre tillfällen för vardera benämning av *sex* (eng. sex) och *rape* (eng. våldtäkt). I kontrast utelämnas dessa begrepp fullständigt i CAPA och ger istället utrymme till andra diskurser (SCFPA 2003; CAPA 2003). Således benämns *violence* (eng. våld) en gång på en sida. Vidare omtalas *gender* (eng. genus eller jämställdhet) vid fyra tillfällen varav två nämns i samband med *gender balance* i termer av jämställdhetens egenvärde som centralt för fredsprocessen, och vidare två gånger i samband med The Ministry of Gender and Development (CAPA 2003). I kontrast har genderbegreppet inte inkorporerats av SCFPA och nämns alltså inte i avtalet. Vidare refererar SCFPA till *violence* (eng. våld) vid ett enstaka tillfälle (SCFPA 2003). Vad avser hanteringen av sexuellt våld respektive genderperspektiv verkar SCFPA hanterat det förstnämnda i större utsträckning än CAPA, medan CAPA haft en mer framträdande gendermedvetenhet. Sålunda har olika begrepp viktats i varierande grad, men i helhet har båda avtal en asymmetrisk och bristfällig hantering av sexuellt våld i konflikt.

Diskursresultat för SCFPA:s referenser till genderrelaterade begrepp

Woman/ en	Men	Gender	Rape	Sex	Violence
14 sidor	3 sidor	0 sidor	0 sidor	4 sidor	1 sida
33 gånger	3 gånger	0 gånger	0 gånger	4 gånger	1 gång

Diskursresultat för CAPA:s referenser till genderrelaterade begrepp

Woman/ en	Men	Gender	Rape	Sex	Violence
4 sidor	2 sidor	4 sidor	0 sidor	0 sidor	1 sida
5 gånger	2 gånger	4 gånger	0 gånger	0 gånger	1 gång

7. Analys

Studien undersöker om och hur kvinnligt inflytande korrelerar med hanteringen av sexuellt våld i en komparativ studie mellan *The Comprehensive Accra Peace Agreement* (CAPA) (Liberia, 2003) respektive *The Sun City Final Peace Agreement* (SCFPA) (DRK, 2003). Syftet är både att differentiera bilden av vad inflytande innebär genom *Broadening participation* samt ifrågasätta antagandet om att ett kvinnligt inflytande *per se* innebär en konstruktiv hantering av sexuellt våld vilket i förlängning kan leda till en *gender just peace*. Däremot råder det ingen tvivel om kvinnors substantiella bidrag i respektive fredsförhandling i officiella såväl som inofficiella forum. Mest anmärkningsvärt är kvinnornas likartade säkerställning för freden, genom deras fysiska blockad i syfte att nå ett signerat avtal (Paffenholz et al. 2016: 25 29, 37).

Huruvida hanteringen av sexuellt våld och kvinnligt inflytande korrelerar ter sig däremot tvetydig. Båda konflikter har präglats av inflytelserika kvinnliga aktörer som har ämnat att bemöta det sexuella våldet, om än i varierande grad av framgång. Liberias ambition om en *gender just peace* genom fredsprocessens tydliga genderperspektiv, tycks det inte råda en signifikant skillnad mellan DRK och Liberias hantering av sexuellt våld i den officiella fredsprocessen. Kvinnans inflytande genom direkt representation och observatörsstatus har i båda länderna fallit till korta för en maskulin förståelse av fredens angelägenheter där främst militära och realpolitiska frågor format dagordningen. Detta speglas även i diskursanalysen då båda fredsavtal erhåller ett relativt lågt värde av genderrelaterade referenser till det sexuella våldet.

Ur en kulturell kontext kan det kvinnliga inflytande i DRK genom dess representativa närvaro visa på en positiv trend som potentiellt kan främja hanteringen av sexuellt våld genom att motverka en tidigare mansdominerad sfär. Här tycks benämningarna av *rape* (eng. våldtäkt) och *sex* (eng. sex i relation till sexuellt våld) i SCFPA vara banbrytande i erkännandet av det sexuella våldets magnitud för freden. Adresseringen av det genderbaserade våldet bör dock inte ligga till grund för förvilling då referenserna till det sexualiserade våldet inte följt av en konkret handlingsplan för hantering. Denna diskrepans mellan fredsavtalet och civilsamfundets realitet tydliggörs i det post-konfliktuella samhällets fortsatta höga nivåer av sexuellt våld, vilket kan tolkas i termer av en fortsatt konflikt i den privata sfär. Våldstrenden bevitnar därmed om konsekvensen för avsaknaden på hanteringen

av sexuellt våld i den officiella fredsprocessen i relation till kvinnors direkta representation och observatörsstatus.

En likartad sexualiserad våldstendens ses i Liberias post-konfliktuella samhälle och tyder likaså på den inkompleta hanteringen av det sexuella våldet. Således ska genderperspektivet i Liberias fredsprocess genom kvinnans starka ställning samt inkorporeringen av 1325 heller inte konfunderas med en adressering av sexuellt våld. Diskursanalysen visar här att referenser till *rape* (eng. våldtäkt) och *sex* (eng. sex i relation till sexuellt våld) fullständigt uteblir i CAPA. Däremot etablerar CAPA till följd av kvinnors influens, en försoning- och sanningskommission vars deliberativa syfte är att belysa och bemöta de brott mot mänskligheten som ägt rum, inklusive sexuella våldsbrott. Kommissionen uppmanar vidare till rättsliga påföljder vilket kan ses som en form av hantering där offer och förövare kan nå förlåtelse och försoning. Beakta att framgången för försoning- och sanningskommissioner ska tolkas i relation till opinionsbildning och inofficiella diskussionsforum. I samband med dessa tycks det kvinnliga inflytande varit mest framträdande och har även korrelerat med hanteringen av sexuellt våld. Det kvinnliga inflytandet på gräsrotsnivå och i inofficiella forum i Liberia, har till följd av deras framgångsrika drivkraft för fred haft stor påverkan på den officiella diskussionen och verkat som en utomstående observatör med WIPNET som frontfigur. Vidare har MARWOPNET genom AFELL tillhandahållit juridiskt stöd för sexuella våldsoffer.

I samma linje har FAS verkat som den kommunikativa bron mellan förhandlingsrummet och det lokala samhället. I samordning med UN-women har de därför kunnat realisera de kongolesiska kvinnornas framtidsvision om inklusion i den politiska sfären genom författandet av The Nairobi Declaration and Plan of Action om krav på kvinnligt deltagande i SCFPA (Paffenholz et al. 2016:42). Likaså har FAS utbildning av kvinnor möjliggjort ett fortsatt och fördjupat politiskt deltagande. Således har kvinnans inflytande på gräsrotsnivå påbörjat en diskussion om kvinnors erfarenheter och behov som inte synts innan. Det råder dock en fortsatt stigmatisering av kvinnan och det sexuella våldet, till följd av avsaknaden på ett rättsligt och socialt skyddsnät för de kvinnor som vittnat om, inrapporterat och utsatts för sexuellt våld.

Sammantaget har kvinnliga inflytandet främst skett på den inofficiella nivån, och därför erhållit en stor legitimitet genom en folklig förankring. Detta är dock inte

oproblematiskt, då det parallellt riskerar ett avståndstagande från den formella förhandlingen och därmed begränsar kvinnligt inflytande till en perifer angelägenhet. Å andra sidan är det just dessa informella forum som breddat kvinnans utrymme, samt möjliggjort den framgång som tjänat till legitimiteten av hennes inflytande, som i sin tur uppmuntrat till en uppluckring av det officiella forum (Paffenholz et al 2016: 32, 57). Således bör informella forum ses som en språngbräda för ett ökat kvinnligt inflytande i det formella. Med denna makt följer krav på att bryta vår tids största tystnad.

8. Slutsats

Avslutningsvis har denna studie ämnat att undersöka om och hur kvinnligt inflytande har en positiv korrelation med hanteringen av sexuellt våld i fredsprocesser, med syftet att problematisera hur sexuellt våld i konflikt åsidosätts. Enligt vår komparativa analys mellan fredsprocessen i Liberia och DRK står det klart att kvinnors inflytelserika deltagande har varit vitalt för de kongolesiska och liberianska fredsförhandlingar. Däremot har detta inte i tillräcklig grad kunnat styra upp det sexuella våldets status quo eller den nationella hantering av våldet. Än idag utmanas båda samhällen av det sexuella våldets närvaro och konflikten fortsätter således för kvinnan som inte når fred. Fredsprocessernas differentierade utfall visar även på vikten av internationell närvaro för inklusionen av kvinnligt inflytande i länder som präglas av starka könsstrukturer. Vidare bevittnar Liberia om nödvändigheten för gendermedvetenhet, om än i otillräcklig grad (Paffenholz et al. 2016: 25). Gemensamt för båda fredsprocesser är det sexuella våldets låga status, vilket ifrågasätter möjligheten att hantera sexuellt våld från enbart resolution 1325. Således krävs mer än en djupare förståelse för det sexuella våldets förödande karaktär före, under och efter konflikt. Det krävs handlingskraft och insikt. Men framför allt krävs det en politisk vilja till ge utrymme för kvinnan, hennes aktörskap samt halva befolkningens rätt till fred. Därmed blir vår största utmaning inte att bekämpa konflikt på slagfält, utan att blottlägga den dimridå som döljer krigets tystade offer.

8. Referenslista

Juridiska dokument

- CAPA 'The Comprehensive Accra Peace Agreement' (2003) Letter dated 27 August 2003 from the Permanent Representative of Ghana to the United Nations addressed to the President of the Security Council UN doc. S/2003/850 29 August 2003
- Romstadgan 'Internationella brottmålsdomstolens stadga' (1998) <http://www.regeringen.se/49c842/contentassets/4de6714d72b4486f8a92cb6722b05622/romstadgan-for-internationella-brottmalsdomstolen> Hämtat 7/1/2018
- SCFPA 'Sun City Final Peace Agreement (2003) Inter-Congolese Political Negotiations. The Final Act [Elektronisk] Tillgänglig: https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/CD_030402_SunCityAgreement.pdf Hämtat 7/1/2018
- UN 'United Nations' (2000). 'Security Council Resolution 1325'. UN Doc. S/RES/UN 1325, 31 October 2000. [Elektronisk] Tillgänglig: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1325\(2000\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1325(2000))
- UN 'United Nations' (2003) "Security Council Resolution 1509" UN doc. S/RES/1509 (2003) 19 September 2003

Litterära källor

- Andersson, Letitia (2012) Addressing Conflict-Related Sexual Violence. UN Women. 2:a upplagan.
- Badersten, Björn – Gustavsson, Jakob, (2015). Vad är statsvetenskap? Om undran inför politiken. Lund: Studentlitteratur. 2:a upplagan.
- Bastick, Megan - Grimm, Karin - Kunz, Rahel (2007) Sexual Violence in Armed Conflict - Global Overview and Implications for the Security Sector. Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces. Geneva, Switzerland [Elektronisk] Tillgänglig:https://www1.essex.ac.uk/armedcon/story_id/sexualviolence_conflict_full%5B1%5D.pdf Hämtat 4/1/2018
- BBC (2017) Democratic Republic of Congo profile - Timeline 6 december 2017. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.bbc.com/news/world-africa-13286306> Hämtat 3/1/2018
- Bekoe, Dorina - Parajon, Christina (2007) Women's Role in Liberia's Reconstruction, United States Institute of Peace. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.usip.org/publications/2007/05/womens-role-liberias-reconstruction> Hämtat 4/1/2018

- Björkdahl, Annika - Mannergren Selimovic, Johanna, (2013). 'Gendered Justice Gaps in Bosnia-Herzegovina', Human Rights Review vol. 14 nr. 55. (sid. 201-218).
- CFRA (u.d.) Democratic Republic of Congo Council on Foreign Relations. [Elektronisk] Tillgänglig:<https://www.cfr.org/interactive/interactive/womens-participation-in-peace-processes/democratic-republic-congo> Hämtat 20/21/2017
- CFRB (u.d) Liberia Council on Foreign Relations [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.cfr.org/interactive/womens-participation-in-peace-processes/liberia> Hämtat 3/1/2018
- Cibelli, Kristen - Hoover, Amelia - Krüger, Jule (2009) Descriptive Statistics from Statements to the Liberian Truth and Reconciliation Commission Benetech Human Rights Program. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://hrdag.org/wp-content/uploads/2013/02/Benetech-TRC-descriptives-final.pdf> Hämtat 4/1/2018
- De Alwis, Malathi - Mertus, Julie - Sajjad, Tazreena (2013) 'Women and Peace Processes' Carol Cohn (red.) i Women and War Cambridge: Polity Press (s. 169-193).
- DeLargy, Pamela (2013) 'Sexual Violence and Women's Health in War' Carol Cohn (red.) i Women and War Cambridge: Polity Press (s. 54-79).
- Diaz, Pablo Castillo - Tordjman, Simon (2012) 'Women's Participation in Peace Negotiations: Connections between Presence and Influence Acknowledgement' UN-Women Second edition
- Eriksson, Maria (2010) "Defining Rape- Emerging Obligations for States under International Law?" Örebro University 2010
- Foucault, Michel, 2009 [1987]. "Övervakning och straff" i Beckman, Ludvig - Carbin, Maria - Erman, Eva - Gottardis, Andreas - Mörkenstam, Ulf - Näsström, Sofia - Reinikainen, Jouni - Wendt, Maria (red.), 2009. Texter i samtida politisk teori. Malmö: Liber. 2:a upplagan. s. 47-60
- Globalis (u.d.) Den Demokratiska Republiken Kongo [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.globalis.se/Konflikter/Afrika/Den-demokratiska-republiken-Kongo> Hämtat 15/12/2017
- IFK - Institutionen för freds- och konfliktforskning (2013) Fördjupning Liberia. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.sakerhetspolitik.se/globalassets/pdf/varldskartan-arkiv/liberia-fordjupning.pdf> Hämtat 3/1/2018
- Inclusive Peace & Transition Initiative (2017) Women in Peace & Transition Processes. Democratic Republic of the Congo (2001–2003), Case Study. Geneva: Inclusive Peace & Transition Initiative (The Graduate Institute of International and Development Studies)
- Kippenberg, Juliane (2005) Seeking Justice. The Prosecution of Sexual Violence in the Congo War Human Rights Watch. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.hrw.org/report/>

- 2005/03/07/seeking-justice/prosecution-sexual-violence-congo-war#7f6208 Hämtat 3/1/2018
- Lent Hirsch, Michele - Wolfe, Lauren (2012) Democratic Republic of Congo Womens Media Center. [Elektronisk] Tillgängligt: <http://www.womensmediacenter.com/women-under-siege/conflicts/democratic-republic-of-congo#reasons> Hämtat 3/1/2018
- Mannergren Selimovic, Johanna (2013) 'Making Peace, Making Memory: Peacebuilding and Politics of Remembrance at Memorials of Mass Atrocities, Peacebuilding, vol. 1, Nr. 3 (sid. 334-348).
- McGreal, Chris (2008) The roots of war in eastern Congo BBC, 16 maj 2008. [Elektronisk] Tillgängligt: <https://www.theguardian.com/world/2008/may/16/congo> Hämtat 15/12/2017
- Peterman, Amber - Palermo, Tia - Bredenkamp, Caryn (2011) 'Estimates and Determinants of Sexual Violence Against Women in the Democratic Republic of Congo' i American Journal of Public Health [Elektronisk] Tillgängligt: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3093289/> Hämtat 3/1/2018
- Rashed, Hafeeza (2013) Leymah Gbowee - Biographical [Elektronisk] Tillgängligt: https://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/2011/gbowee-bio.html Hämtat 4/1/2018
- Paffenholz, Thania - Ross, Nick - Dixon, Steven - Schluchter, Anna-Lena - True, Jacqui (2016) Making Women Count - Not Just Counting Women: Assessing Women's Inclusion and Influence on Peace Negotiations Geneva: Inclusive Peace and Transition Initiative and UN-Women
- RL 'Republic of Liberia. Truth and Reconciliation Commission' (2009) Consolidated Final Report Truth and Reconciliation Commission [Elektronisk] Tillgängligt: <http://www.pul.org.lr/doc/trc-of-liberia-final-report-volume-ii.pdf> Hämtat 4/1/2018
- Scully, Pamela - Karim, Sabrina - Bernstein, Erin (2013) Liberia. Womens Media Center [Elektronisk] Tillgängligt: <http://www.womensmediacenter.com/women-under-siege/conflicts/liberia> Hämtat 3/1/2018
- Sjoberg, Laura, (2013). "Viewing peace through gender lenses", Ethics & International Relations, Vol. 27, No. 2. (sid. 175-187)
- Stolt, Eleonora, 2010. "I ömsesidighetens namn. Sexualitet, våld och politik" i Freidenvall, Lenita - Jansson, Maria (red.), 2010. Politik och kritik. En feministisk guide till statsvetenskap. Lund: Studentlitteratur. s.95-113
- Swiss, S - Jennings, PJ - Aryee, GV - Brown, GH - Jappah-Samukai, RM - Kamara, MS - Schaack, RD - Turay-Kanneh, RJ (1998) 'Violence against women during the Liberian civil conflict' JAMA [Elektronisk] Tillgängligt: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/9486762> Hämtat 4/1/2018
- UCDPA (u.d.) D.R. Congo (Zaire) Tillgängligt: <http://ucdp.uu.se/#country/490> Hämtat 15/12/2017

- UCDPB (u.d) Liberia. Uppsala Conflict Data Program [Elektronisk] Tillgänglig: <http://ucdp.uu.se/#country/450> Hämtat 3/1/2018
- UDPCR 'Uppsala Department of Peace and Conflict Research' (u.d) Definitions [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.pcr.uu.se/research/ucdp/definitions/#State> Hämtad 4/1/2018
- UN 'United Nations' (u.d) Background Information on Sexual Violence used as a Tool of War [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.un.org/en/preventgenocide/rwanda/about/bgsexualviolence.shtml> Hämtat 4/1/2018
- UN News Center (2005) DR Congo: UN reports peaceful constitutional referendum, with few incidents [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=16980> Hämtat 3/1/2018
- UN Volunteers (u.d.) Femmes Africa Solidarité [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.onlinevolunteering.org/en/node/390266> Hämtat 30/12/2017
- UNESCO (u.d.) Femmes Africa Solidarité [Elektronisk] Tillgänglig: <https://en.unesco.org/partnerships/non-governmental-organizations/femmes-africa-solidarite> Hämtat 30/12/2017
- UNICEF 'United Nations Children's Fund' (2014), Hidden in Plain Sight: A statistical analysis of violence against children, UNICEF, New York Tillgänglig: http://files.unicef.org/publications/files/Hidden_in_plain_sight_statistical_analysis_EN_3_Sept_2014.pdf Hämtat 3/1/2018
- UN-WomenA (u.d) "Facts and figures: Peace and security- At the peace table" unwomen.org. New York, US. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.unwomen.org/en/what-we-do/peace-and-security/facts-and-figures#notes> Hämtat 4/1/2018
- UN-WomenB (2000) "Women and armed conflict" by the United Nations Department of Public Information DPI/2035/ [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.un.org/womenwatch/daw/followup/session/presskit/fs5.htm> Hämtat 4/1/2018
- Utrikespolitiska Institutet (2016) Afrikas första världskrig Säkerhetspolitik [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.sakerhetspolitik.se/Konflikter/Kongo-Kinshasa/afrikas-forsta-varldskrig/> Hämtat 15/12/2017